

Buňka: životní projevy

Dělení

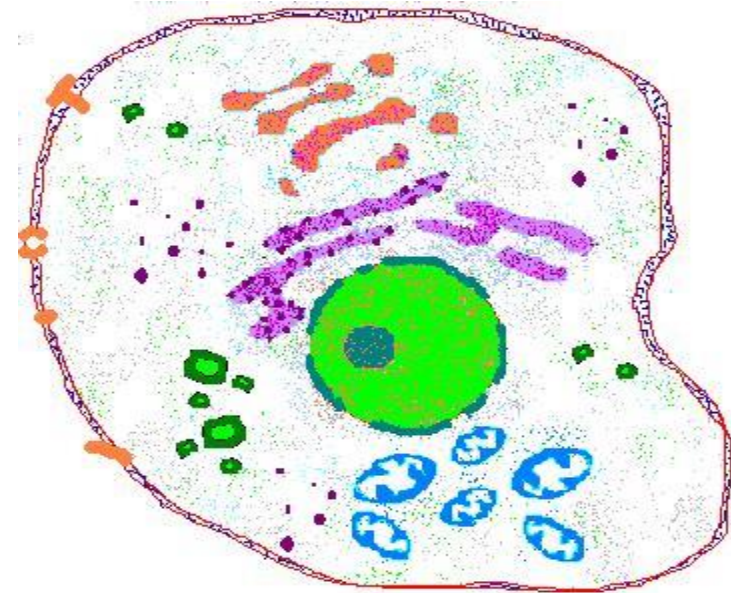
Růst

Příjem látek

Výdej látek

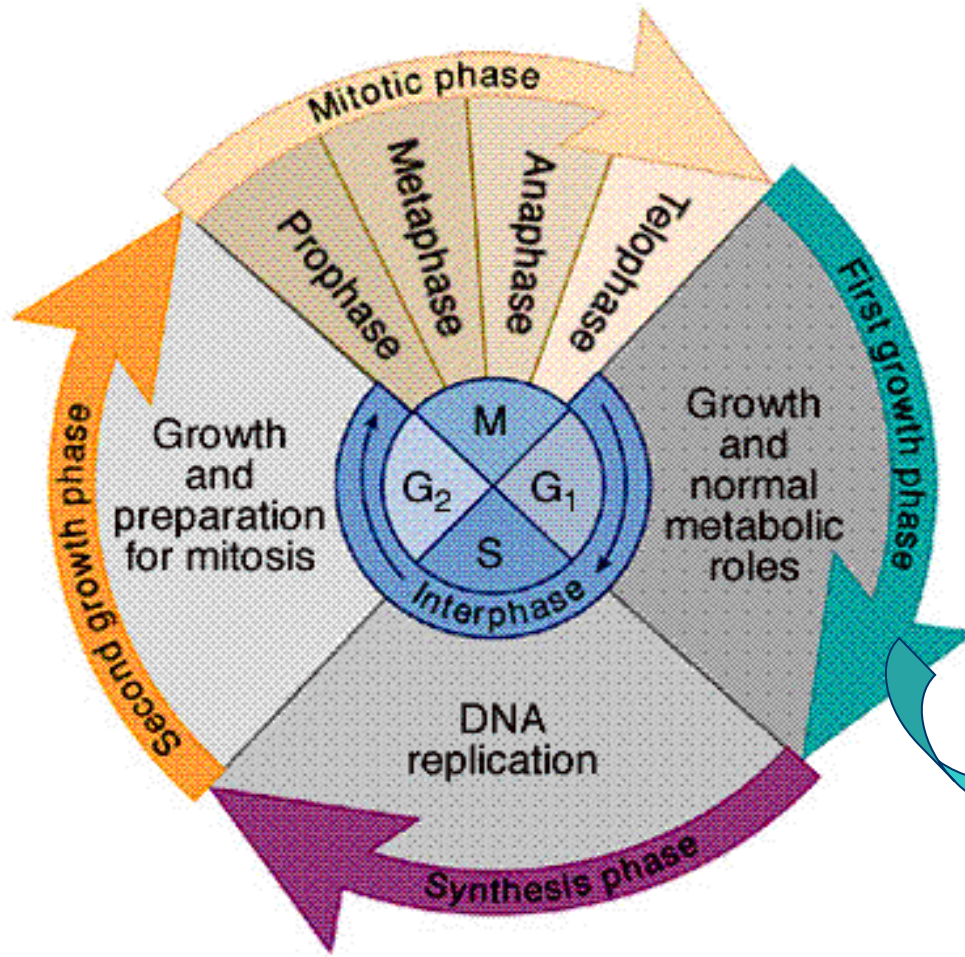
Pohyb

Smrt

Buněčný cyklus

sled dějů v buňce mezi 2 mitózami za vzniku 2 dceřinných buněk (vč. mitózy)

Fáze buněčného cyklu

- G₁ (postmitotická), K1
- S (syntetická DNA),
- G₂ (premitotická), K2
- M (mitóza) K3

G₀

- **G₁ – fáze:** postmitotický růst buňky; intenzivní sestavování nových organel – syntéza proteinů, jak strukturních, tak i enzymů a regulačních proteinů, [chromosom = 1 chromatida]
(*délka fáze závisí na typu buňky ± 11 hod.*)
- **S – fáze:** replikace DNA v jádře ⇨ [chromosom = 2 chromatidy], replikace centriolů; (*asi 8 hod.*)
- **G₂ – fáze:** postsyntetické zmnožení organel , syntéza tubulinu; (*3-4 hod.*)
- **M – fáze:** (mitóza) (*± 1 hod.*)
- **G₀ – fáze = zastavený cyklus** (*neurony, svalové buňky*)

MITÓZA

- mechanismus, který zajišťuje genetickou identitu somatických buněk

Mitóza

1) Profáze

2 páry centriolů migrují k pólům buňky - dělicí vřeténko; kondenzace a spiralizace chromosomů, rozpadnutí jaderného obalu a jadérek;

2) Metafáze

chromosomy – v ekvatoriální rovině (monaster), dělicí vřeténko – připojení na kinetochory chromosomů;

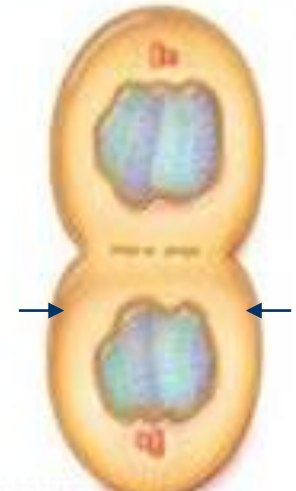
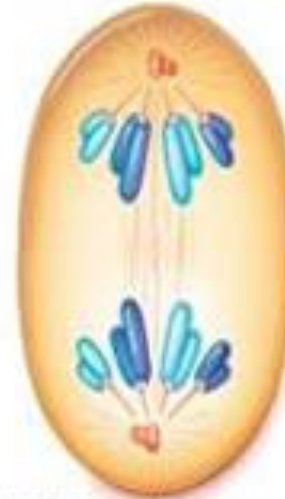
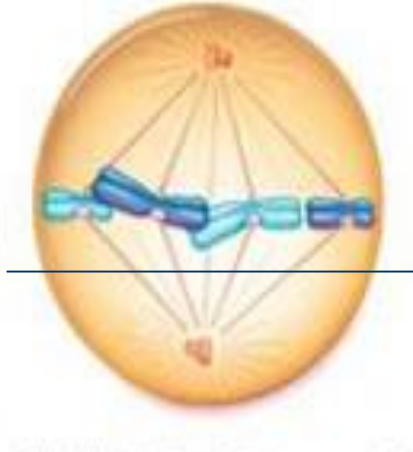
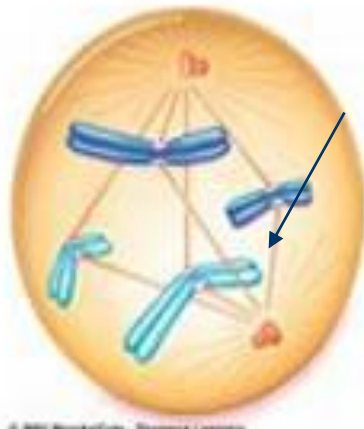
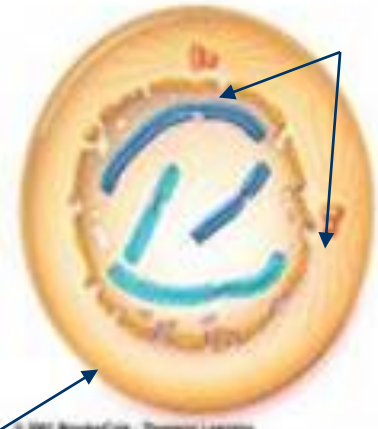
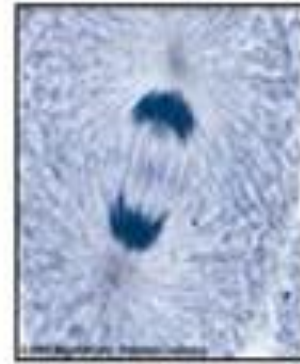
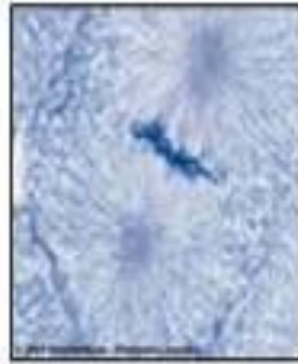
3) Anafáze

oddělení sesterských chromatid, zkracováním dělicího vřeténka - rozestup chromosomů k pólům buňky (diaster);

4) Telofáze

dekondenzace a despiralizace chromosomů, rekonstrukce jaderného obalu, zahájení cytokineze.

© 2011 Brooks/Cole - Thomson Learning

© 2011 Brooks/Cole - Thomson Learning

© 2011 Brooks/Cole - Thomson Learning

© 2011 Brooks/Cole - Thomson Learning

© 2011 Brooks/Cole - Thomson Learning

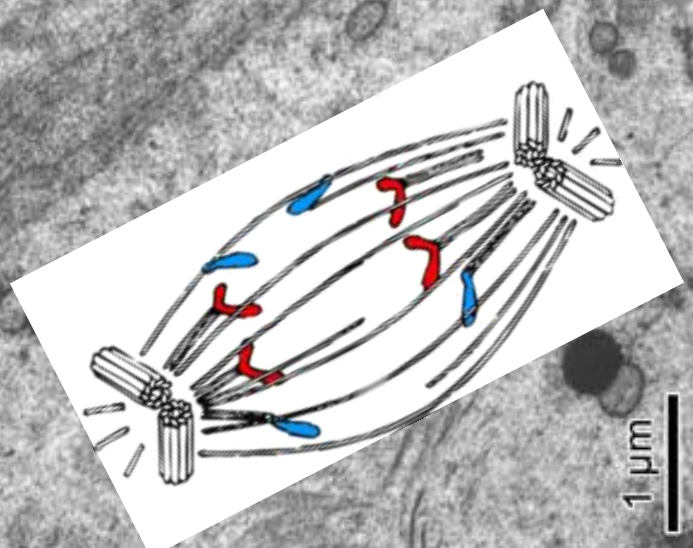
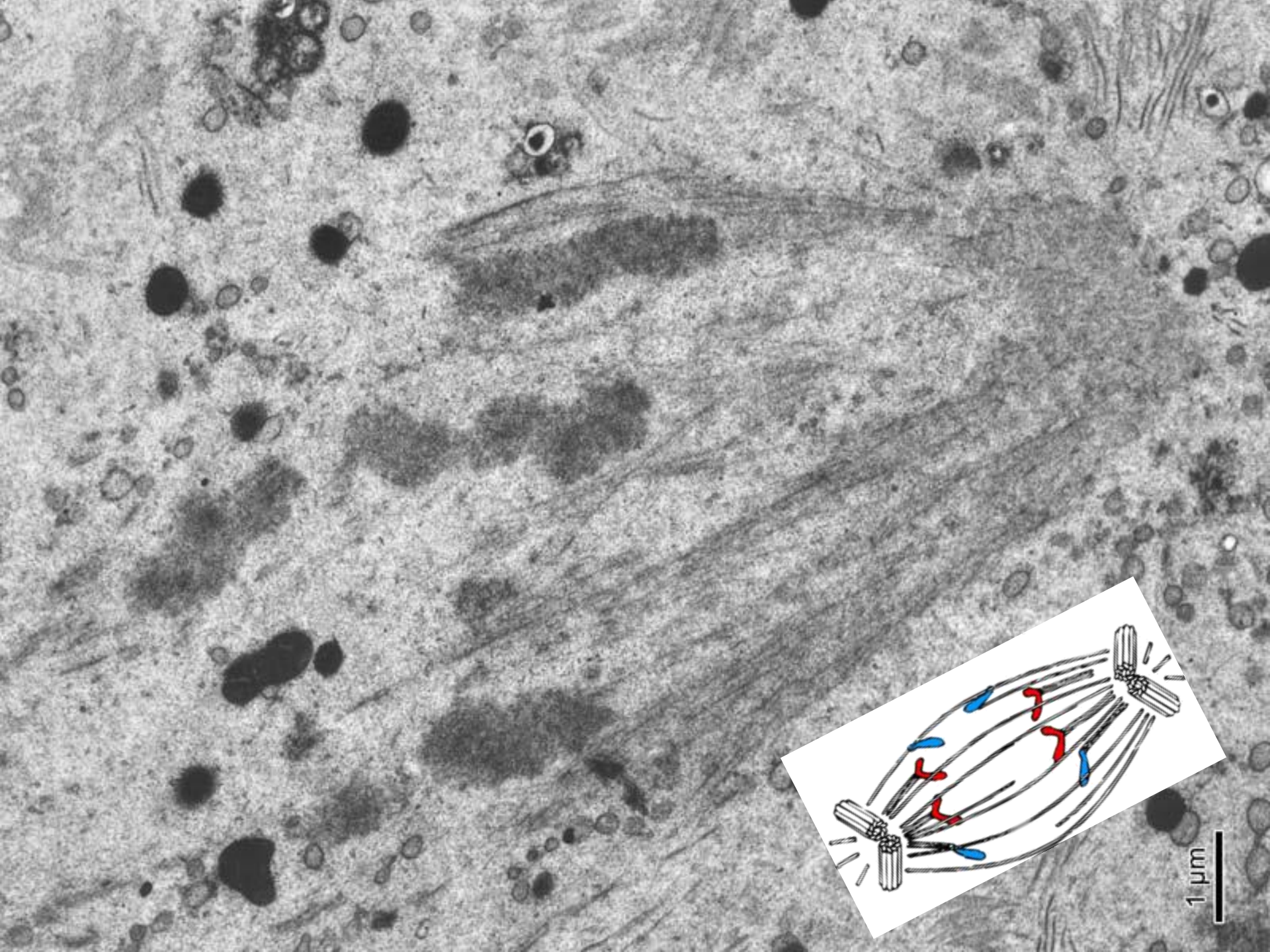
Prophase:
Chromosomes Condense

Premetaphase:
Chromosomes Attach

Metaphase:
Chromosomes align

Anaphase:
Chromosomes separate

Telophase:
Chromosomes relax

1 μm

MEIÓZA

redukce a rekombinace genetického materiálu

- Zajišťuje rozdělení diploidních gametogonií (prekurzory zárod. buněk) na haploidní gamety.

Gametogonie (diploidní; **2n, 4c**)

Gametocyty (haploidní; **1n, 2c**)

1. meiotické dělení

~~S-fáze~~

2. meiotické dělení

Gamety (haploidní; **1n, 1c**)

Pozn.: 2n = diploid.počet chromosomů, c = množství DNA

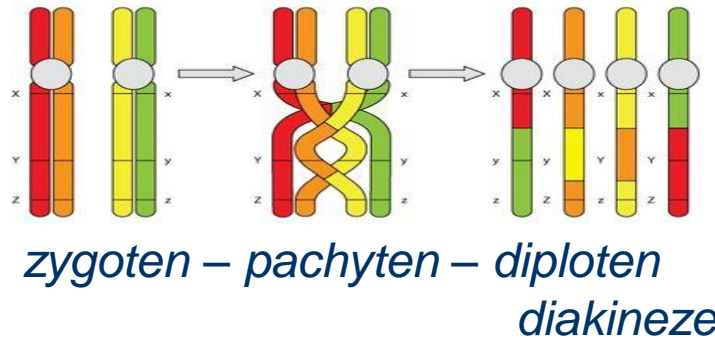

Meióza

redukční dělení pohlavních buněk

Podstatou meiózy jsou bezprostředně po sobě probíhající dvě redukční dělení, mezi nimiž nedochází k syntéze (replikaci) DNA

1. meiotické dělení – redukce počtu chromosomů:
výsledek – haploidní buňka ($1n, 2c$)
2. Meotické dělení – redukce množství DNA:
výsledek – haploidní buňka ($1n, 1c$)

Meióza

1. Meiotické dělení – dlouhá profáze I:

Leptoten – kondenzace chromosomů

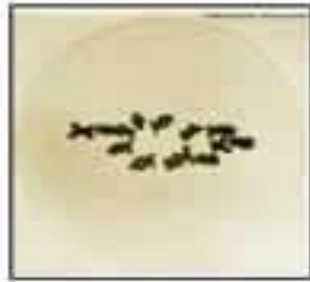
Zygoten – párování homologních chromosomů – bivalenty, synaptolemální komplex (sk)

Pachyten – chromatidy = tetrády, **crossing-over**

Diploten – zánik (sk) a rozestup tetrád, chiasmata – místa, kde došlo k rekombinacím (crossing-over)

Diakineze – zánik (terminalizace) chiasmat, rozpad jaderného obalu, profáze končí

Metafáze, anafáze, telofáze

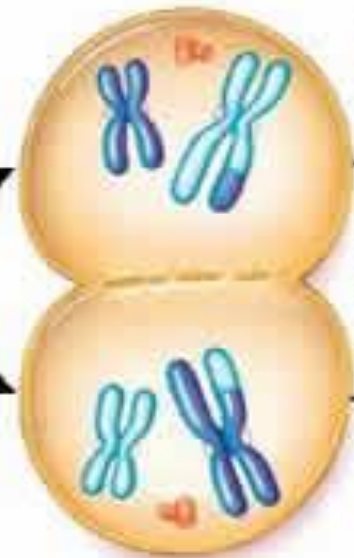
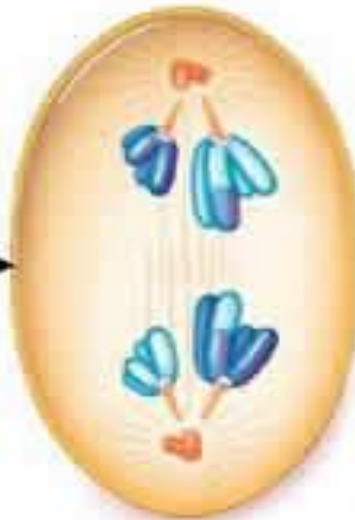
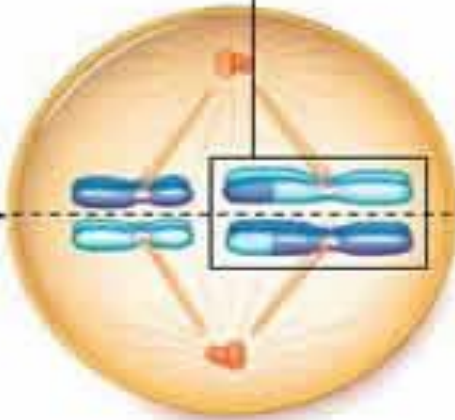
One pair of homologous chromosomes (homologues)

Homologues Condense and cross over

Homologues Align

Homologues Separate

Meiosis I result: homologues separated into 2 cells

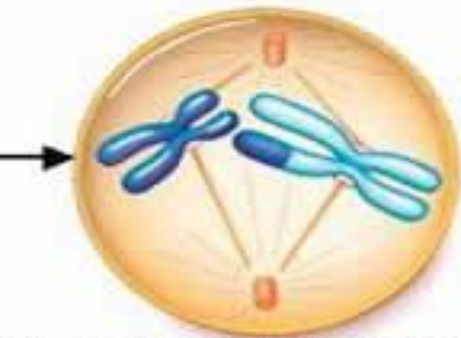
PROPHASE I

METAPHASE I

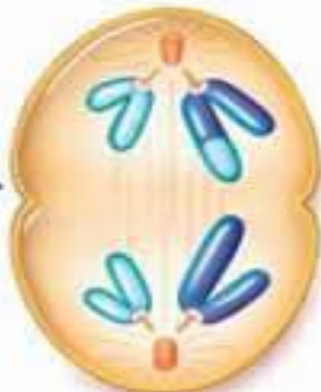
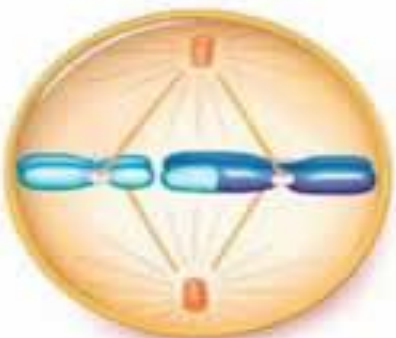
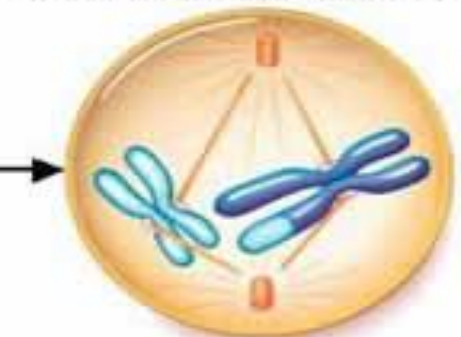
ANAPHASE I

TELOPHASE I

MEIOSIS I: Separate the Homologues

there is no DNA replication between the two divisions

TELOPHASE II

PROPHASE II

METAPHASE II

ANAPHASE II

MEIOSIS II: Separate the Sister Chromatids (by mitosis)

Srovnání mitózy a meiózy

- Mitóza

- vznik diploidní buňky
- dceřinné bb. jsou identické s mateřskou
- 1 mateřská b.

2 dceřinné bb.

- Meióza

- vznik haploidní buňky
- crossing-over
- 1 b. (gametogonie)

spermatogonie

4 spermie
(2X, 2Y)

oogonie

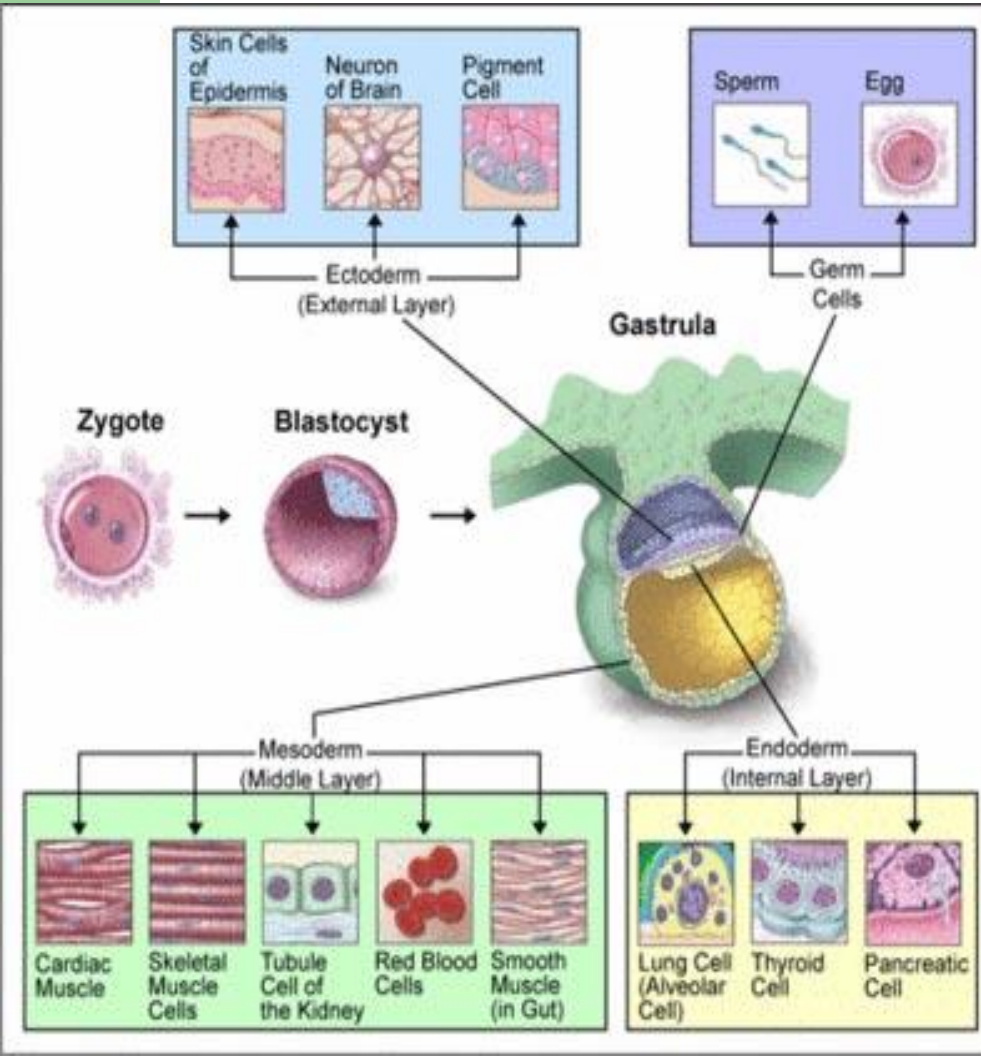

1 oocyt +
2-3 pólová tělíska

Diferenciace buněk

vznik specializovaných buněk z nediferencovaných

(*totipotentní b.* ⇒ *pluripotentní bb.* ⇒ *multipotentní bb.* ⇒ *unipotentní bb.*)

- postupná specializace buněk (biochemická, morfoloická a funkční) uskutečňovaná postupným zapojováním jednotlivých částí genomu
- úloha signálů z okolí buňky = vzájemné interakce buněk v mnohobuněčném organizmu

Autoreplikace *(sebe)obnova*

- Kmenové buňky(kb) – asymetrické dělení
 $kb \rightarrow kb + pg$
- Progenitorové buňky (pg) – symetrické dělení
 $pg \rightarrow pe + pe$
- Permanentní buňky (pe) – nedělí se, jsou v G

Růst buňky

- Růstové faktory – aktivují geny odpovědné za zahájení buněčného cyklu
- Zvětšení orgánu: hyperplazie (počet buněk ↑)
hypertrofie (velikost buněk ↑)
- Zmenšení orgánu: atrofie

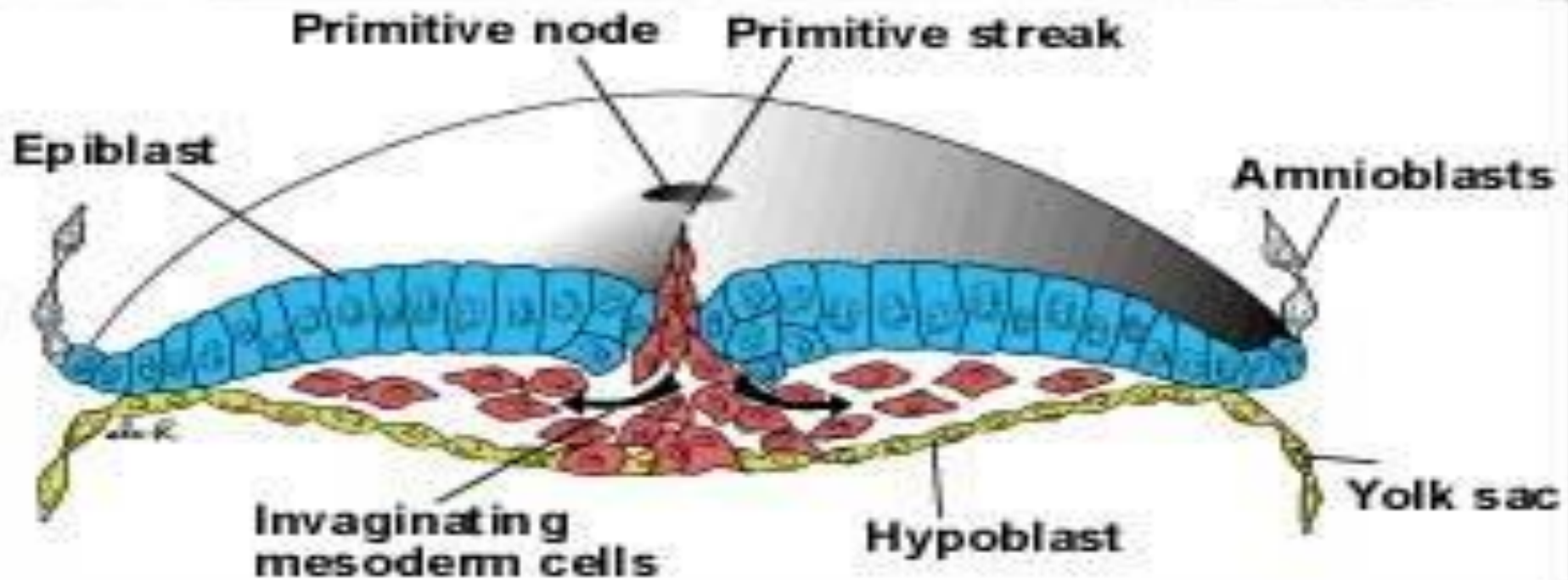
Buněčná smrt

- **Nekróza**
  - ruptura buněčné membrány; uvolnění Ly enzymů,
  - zánět v okolí (+ leukocyty).
- **Apoptóza** – „programovaná smrt buňky“
  - kondenzace chromatinu, fragmentace cytoplazmy, apoptotická tělíska s membránou - likvidace makrofágy aj. (fagocytóza),
  - bez zánětlivé reakce.

Tkáně

- Tkáň – soubor morfologicky i funkčně shodných nebo velmi podobných buněk
- Tkáně se diferencují v embryonálním období ze zárodečných listů (**ektoderm**, **entoderm**, **mezoderm**) a primitivního embryonálního pojiva (**mezenchym** – derivát mezodermu) – histogeneze

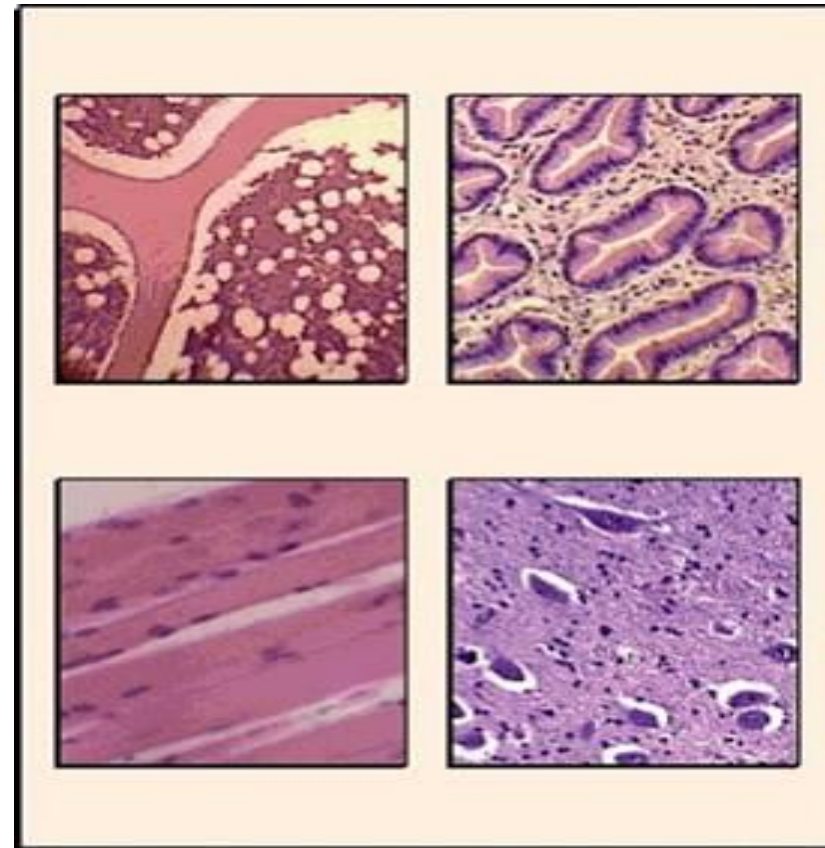
Zárodečný terčik

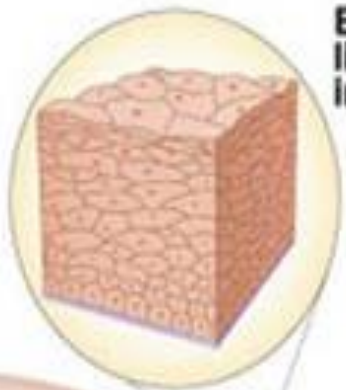
Typy tkání

- Epitelová
- Pojivová
- Svalová
- Nervová

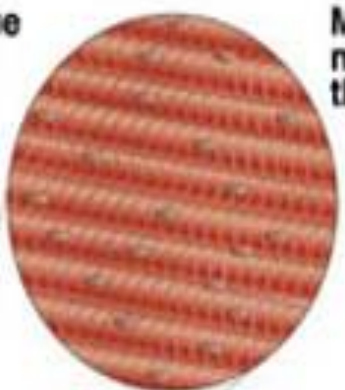
vazivo
chrupavka
kost
[krev]

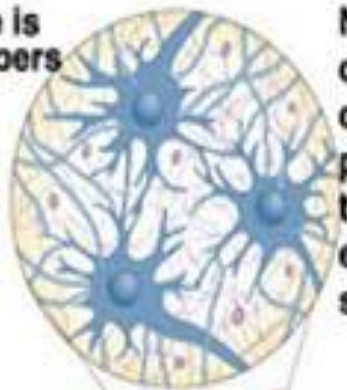

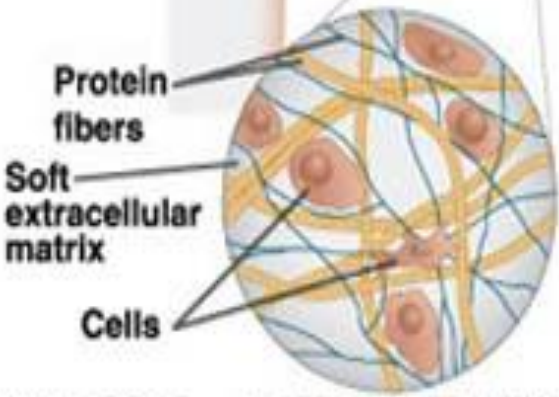
Epithelial tissue lines surfaces in the body

Muscle tissue is made up of fibers that contract

Nervous tissue consists of cells with projections that transmit electrical signals

Protein fibers
Soft extracellular matrix
Cells

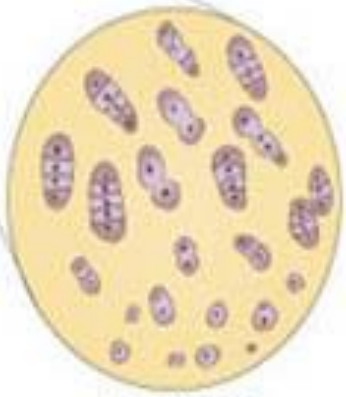
Connective tissues:

Loose connective tissue acts as padding under skin and elsewhere.

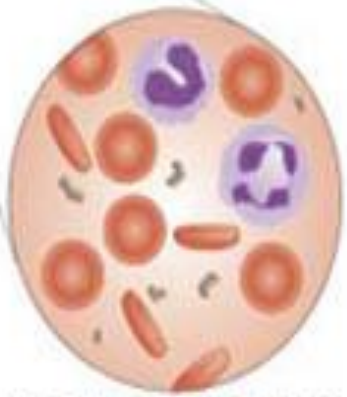

Bone

Bone and cartilage are connective tissues made up of cells in a hard or stiff extracellular matrix.

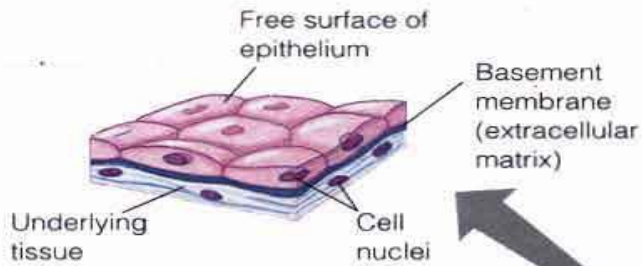
Cartilage

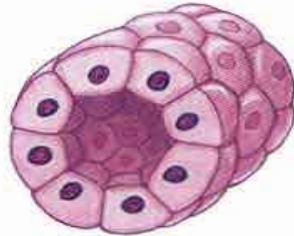
Blood is a connective tissue made up of cells in a liquid matrix.

Charakteristika epitelové tkáně

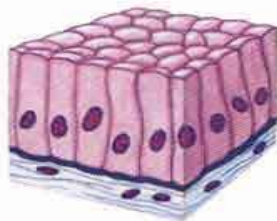
- Původ – všechny 3 zárodečné listy
- Skládá se z těsně nakupených buněk, spojených různými typy mezibuněčných spojů
- Od ostatních tkání ji dělí bazální membrána nebo lamina basalis
- Funkce: krycí, sekreční, respirační, resorpční, smyslová.

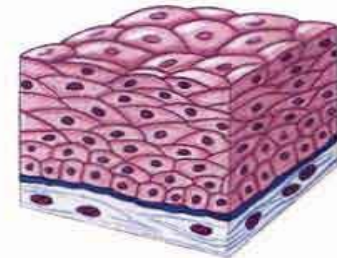
A. Simple squamous epithelium
(lining the air sacs of the lung)

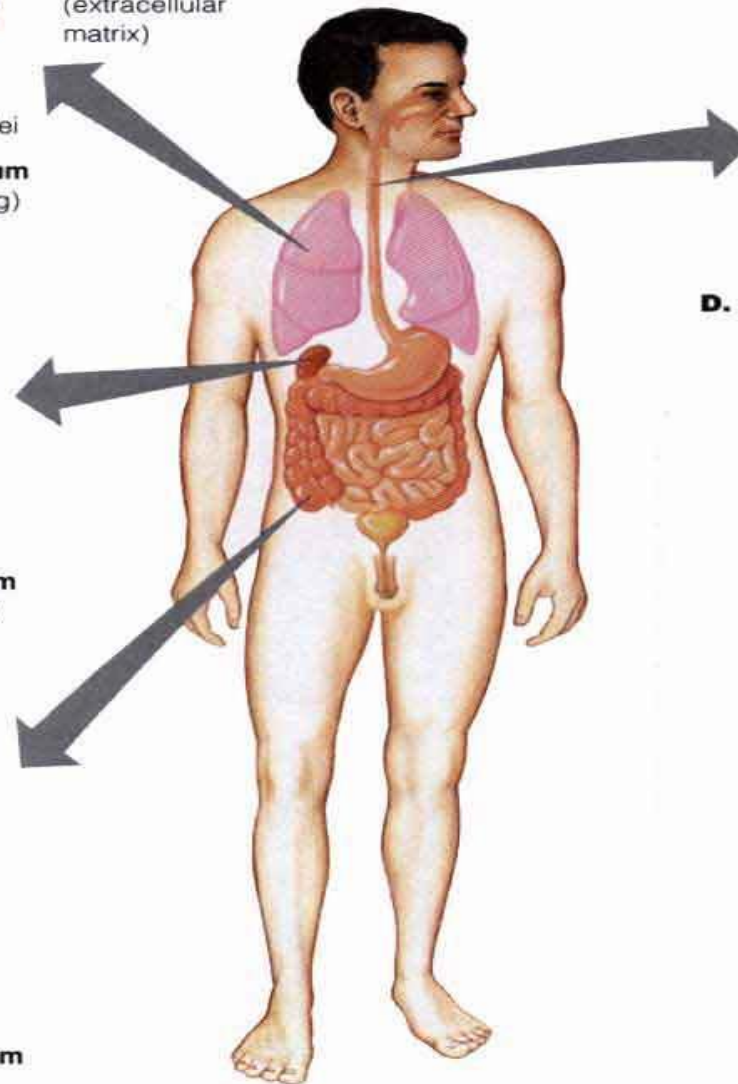
B. Simple cuboidal epithelium
(forming a tube in the kidney)

C. Simple columnar epithelium
(lining the intestine)

D. Stratified squamous epithelium
(lining the esophagus)

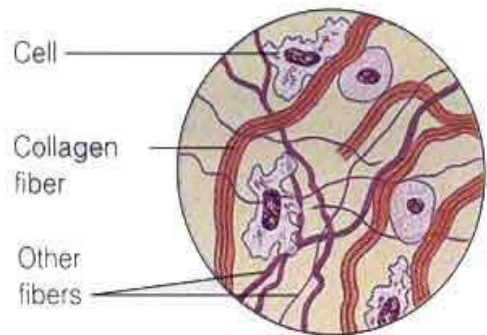

Gambar : Bentuk-bentuk epithelium :: (a) pipih selapis, (b) kubus sederhana, (c) batang sederhana, dan (d) pipih berlapis.
(Sumber : Campbell et al. 1999).

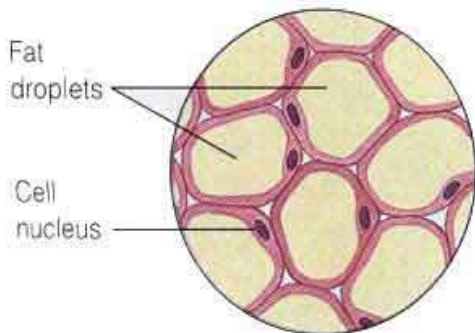
Charakteristika pojivové tkáně

- Původ – mezenchym
- Skládá se z buněk a mezibuněčné hmoty
- Mezibuněčná hmota se skládá z amorfní hmoty a vláken
- Funkce – mechanické (podpůrná, protektivní), metabolická, imunologická

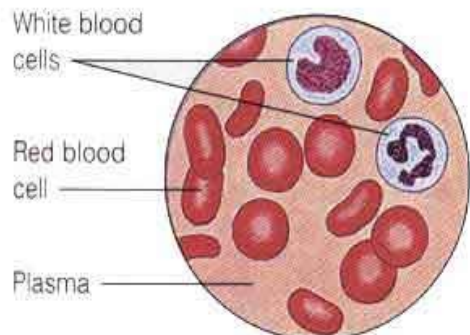

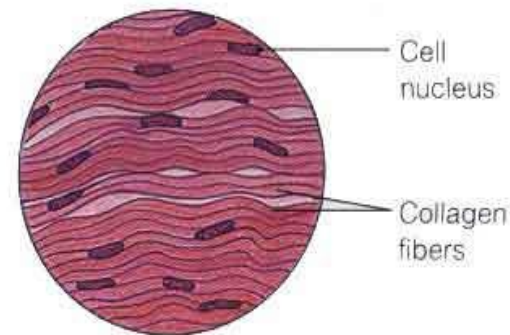
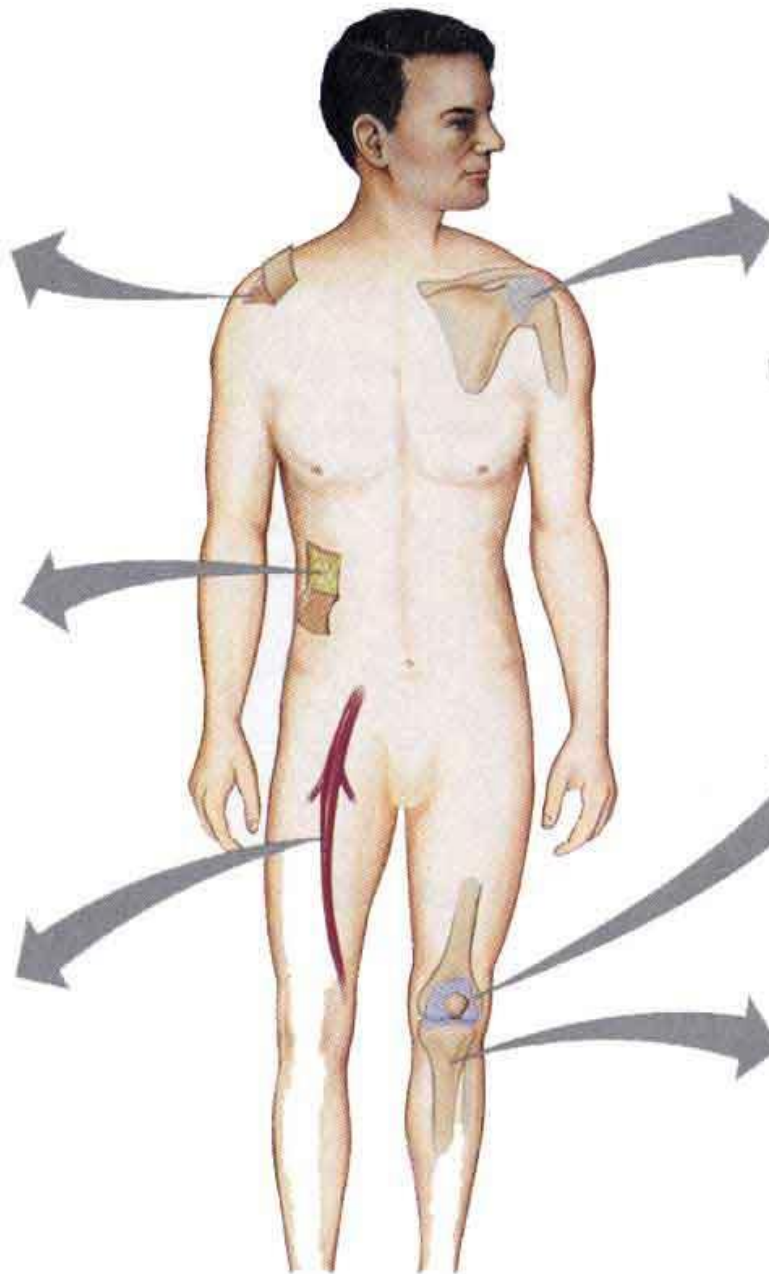
A. Loose connective tissue
(under the skin)

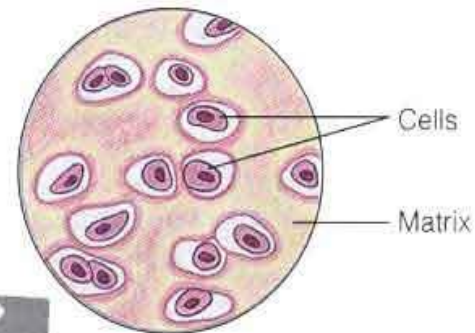
B. Adipose tissue

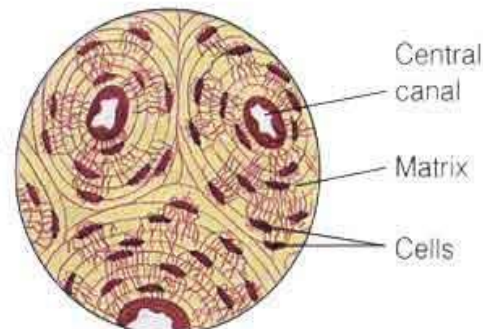
C. Blood

D. Fibrous connective tissue
(forming a ligament)

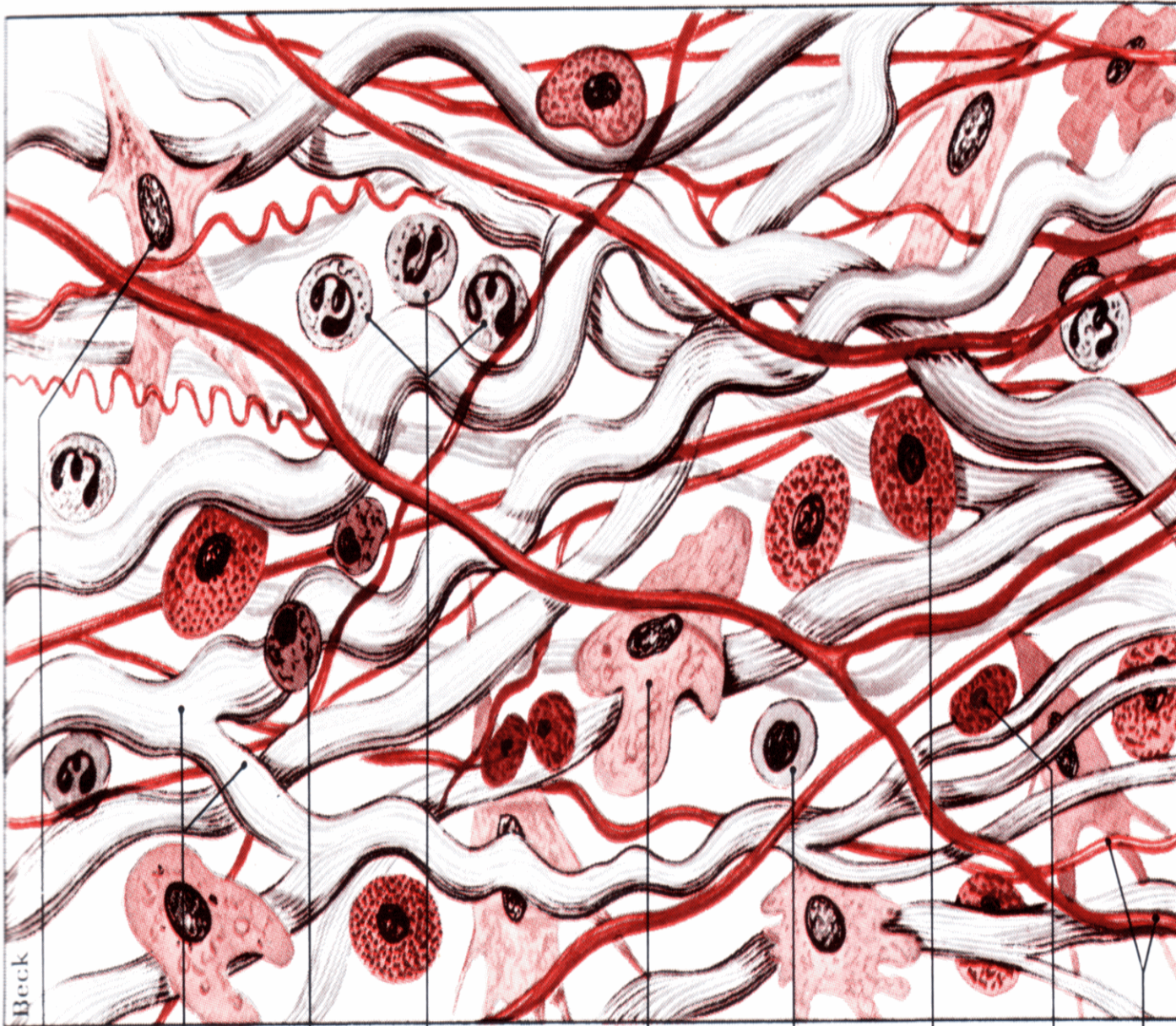
E. Cartilage
(at the end of a bone)

F. Bone

Gambar : Tipe-tipe jaringan ikat : (a) jaringan ikat longgar, (b) jaringan lemak, (c) jaringan darah, (d) jaringan ikat padat, (e) tulang rawan, dan (f) tulang keras. (Sumber : Campbell et al. 1999).

Areolar connective tissue. The large white fibers are collagenous fibers. Each of the red strands consists of a bundle of elastic fibers. Several fibroblasts are shown between the fibers. Also shown are macrophages, a plasma cell, a mast cell, and three types of white blood cells: polymorphonuclear leukocytes, eosinophils, and a monocyte.

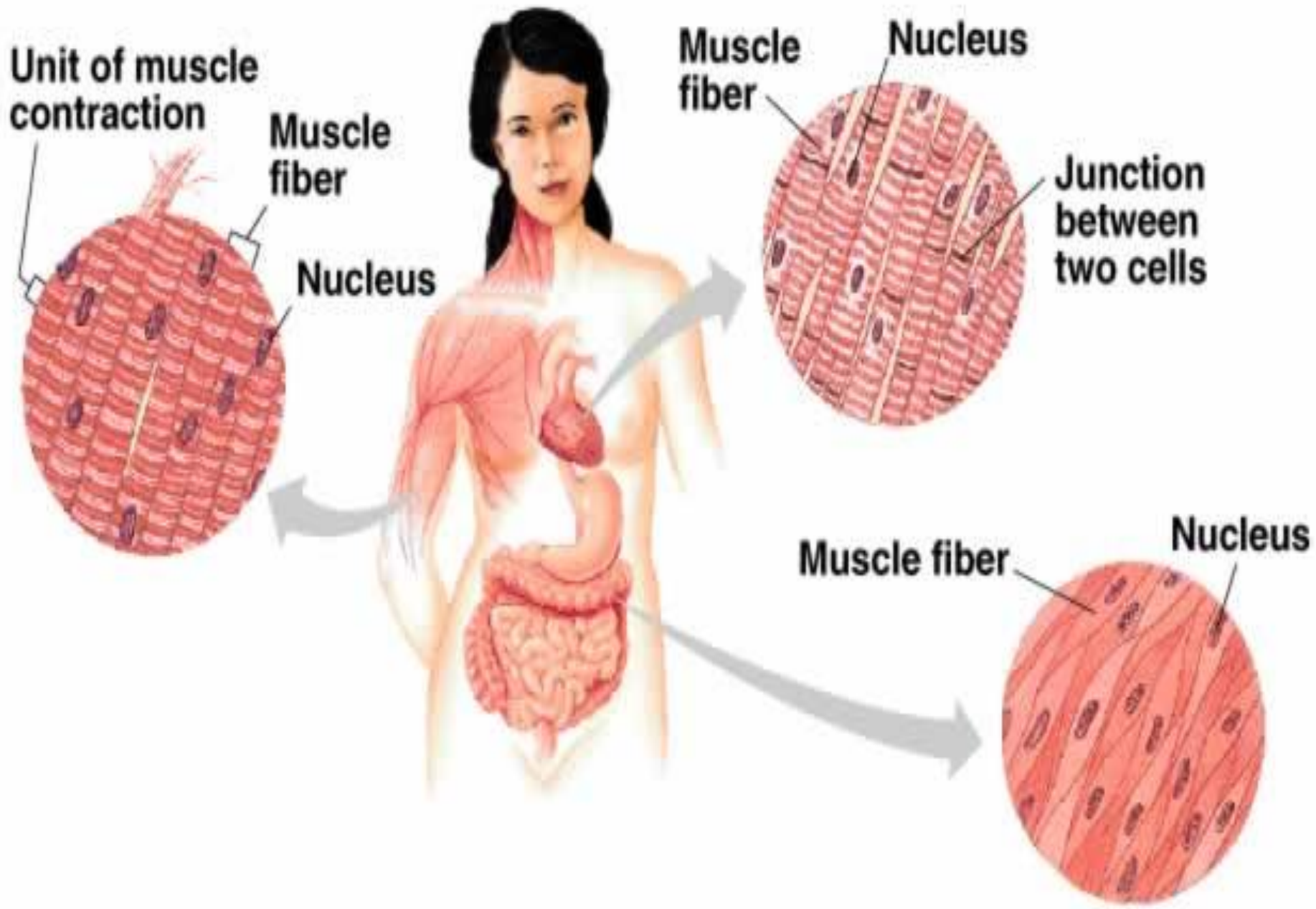
Beck

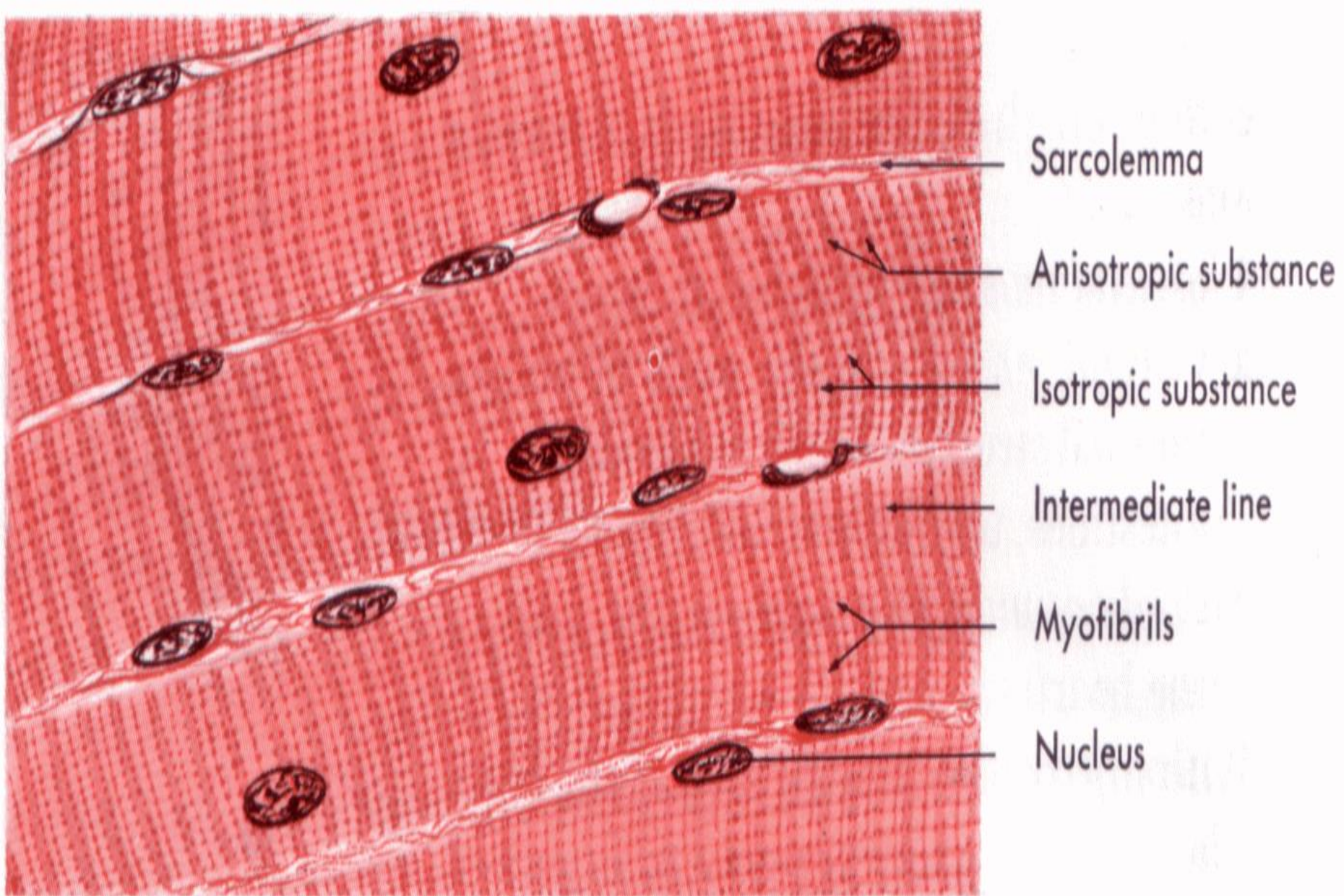
Fibrocyte (Fibroblast)   Collagenous fibers   Plasma cell   Polymorphonuclear leukocytes   Macrophage   Monocyte   Eosinophil   Mast cell   Elastic fibers

Charakteristika svalové tkáně

- Původ – mezoderm (kosterní a srdeční sval) a mezenchym (hladké svalstvo)
- Skládá se z buněk protažených do délky, obsahujících v cytoplazmě kontraktilní elementy (myofibrily)
- Funkce – stažlivost (kontraktilita)

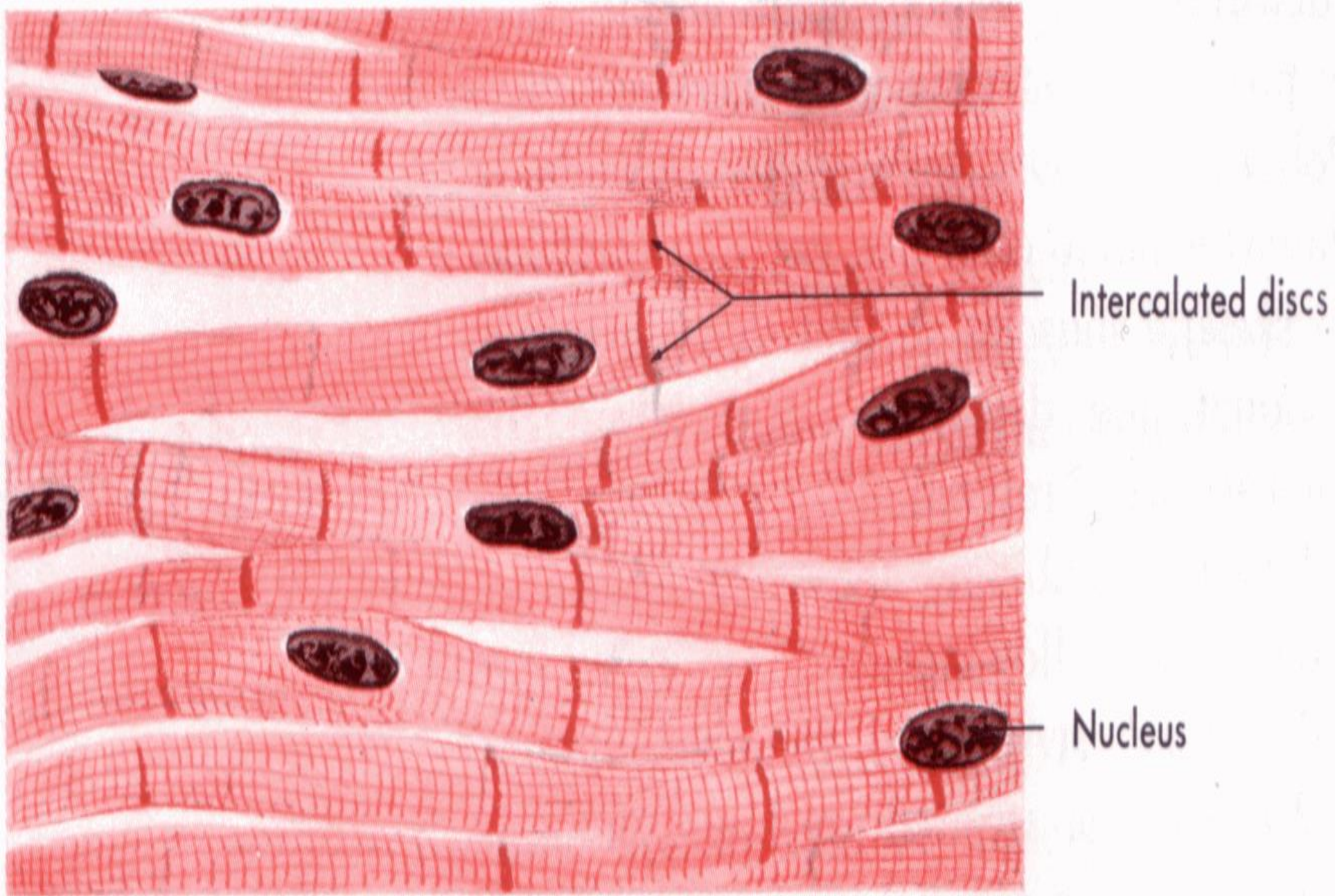

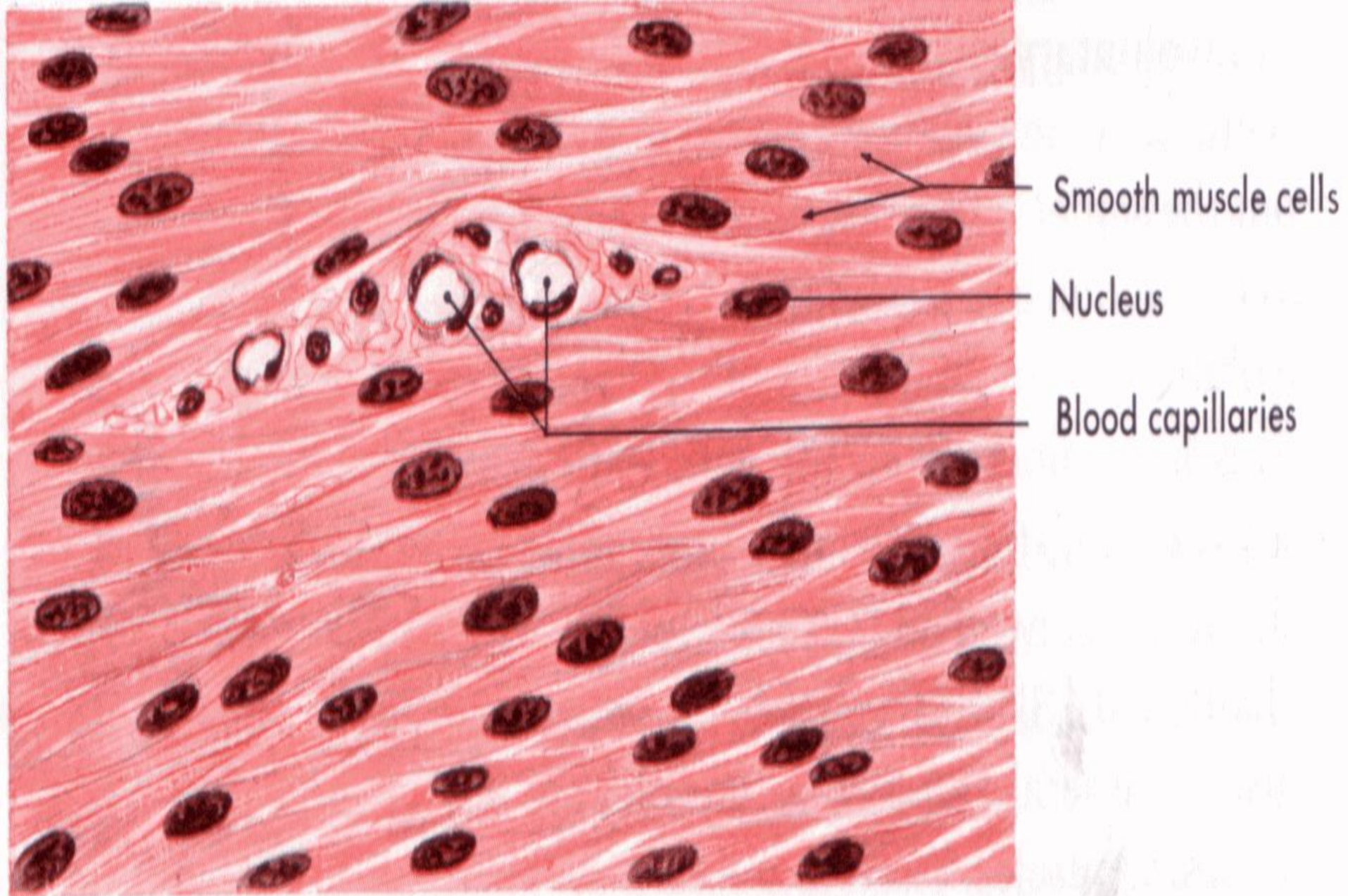
Skeletal or striated voluntary muscle tissue.

Cardiac or striated involuntary muscle tissue.

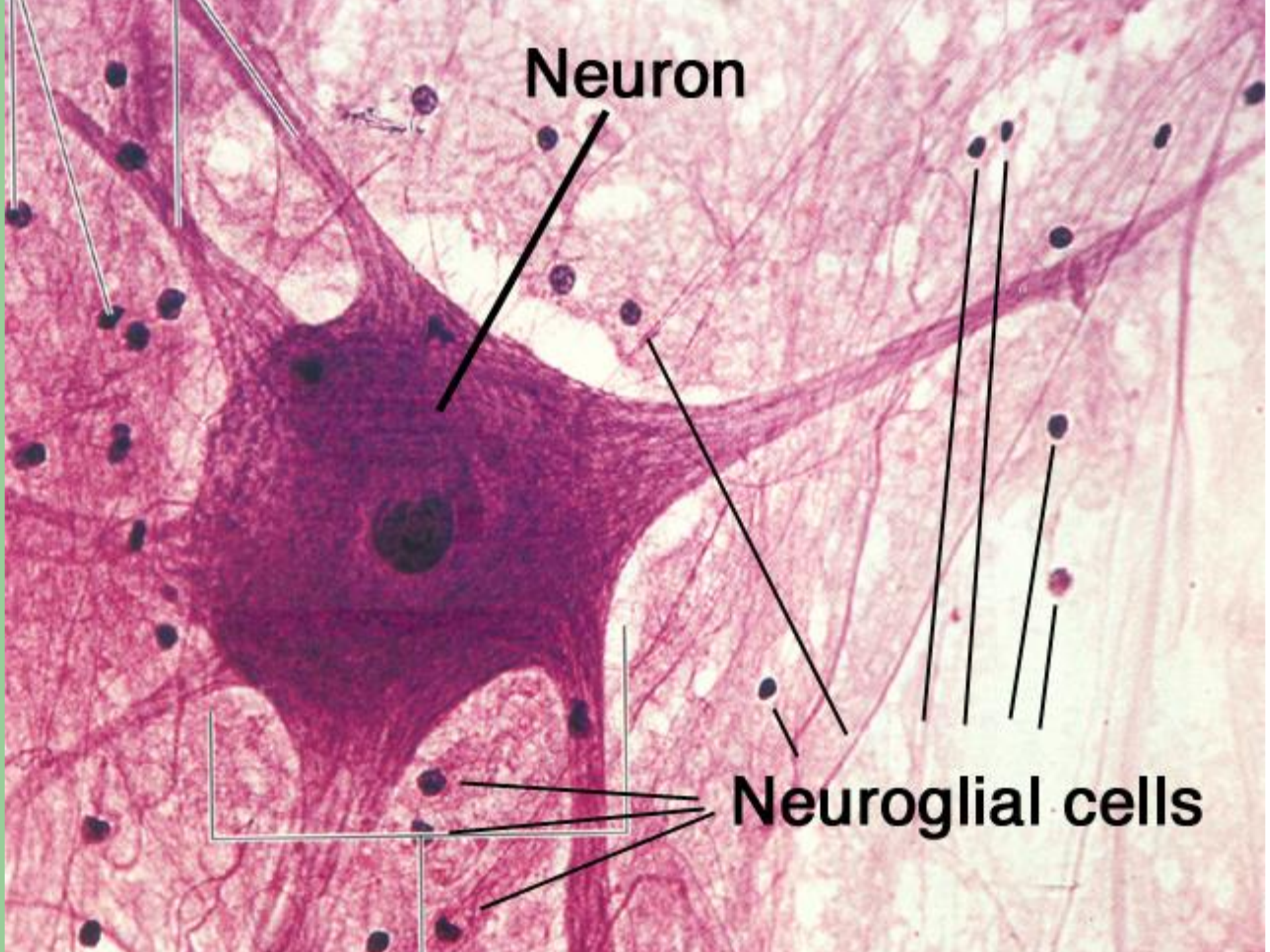

Visceral or nonstriated (smooth) involuntary muscle tissue.

Charakteristika nervové tkáně

- Původ – ektoderm $\Rightarrow$ **neuroektoderm**
- Skládá se z nervových buněk (neuronů) a podpůrných buněk (neuroglie)
- Funkce – dráždivost a vodivost neuronů

Neuron

Neuroglial cells

© 2001 Brooks/Cole - Thomson Learning

**LYMPHATIC
SYSTEM**

**RESPIRATORY
SYSTEM**

**DIGESTIVE
SYSTEM**

**URINARY
SYSTEM**

**REPRODUCTION
SYSTEM**

Děkuji za pozornost

